Speech Opening Academisch Jaar 2025-2026

Rijksuniversiteit Groningen

1 september 2025

Dames en heren,

Het thema van deze Opening van het Academisch Jaar is “Local meets Global, Impact without Borders”.

We kunnen vaststellen dat de omgeving van onze universiteit behoorlijk turbulent is. Dat geldt voor de wereldpolitiek, maar ook voor de nationale politiek. De onzekerheid is zowel voor bedrijven als voor universiteiten bijzonder groot.

Geconfronteerd met een dergelijke omgeving is het voor een universiteit van belang een duidelijke langetermijnstrategie te hebben. Alleen dan kun je uit de overvloed aan informatie selecteren wat belangrijk is en wat niet.
Wereldwijd worden wij geconfronteerd met verschuivingen in de internationale machtsbalans. Zoals Engeland zijn positie verloor na de Tweede Wereldoorlog, zo staat de positie van de Verenigde Staten op dit moment onder druk en lijken andere landen of continenten een voorsprong te nemen.

In economische zin en qua wetenschappelijke publicaties stomen China en India op. De BRICS-landen die zijn uitgebreid met Indonesië eisen hun plek op in de wereldgeschiedenis.
Nationaal moeten wij constateren dat wij door de fragmentatie en polarisatie van de Nederlandse politiek eveneens met een crisis worden geconfronteerd. De politiek is door de “fifty-fifty”- verdeling van het electoraat niet bij machte grote problemen op te lossen en besluiten te nemen.

Het hoogtepunt was dit jaar de val van een kabinet, dat al gevallen was. Dat betekent dat er verkiezingen komen en er een formatie volgt van een regeringscoalitie.
De verkiezingsstrijd is al begonnen en ik constateer daarbij dat het onderwijs en zeker het Hoger Onderwijs wederom geen echt verkiezingsissue is, terwijl er op dit terrein zoveel te doen is.

Binnen deze context wil ik de strategie van de RUG voor de komende jaren verduidelijken. Het kan een voorbeeld zijn voor de rest van het land en zonder moeite worden opgenomen in het nog te schrijven regeerakkoord. De nieuwe strategie van de RUG kan met één slide worden gepresenteerd. Deze ziet u hieronder.

Slide

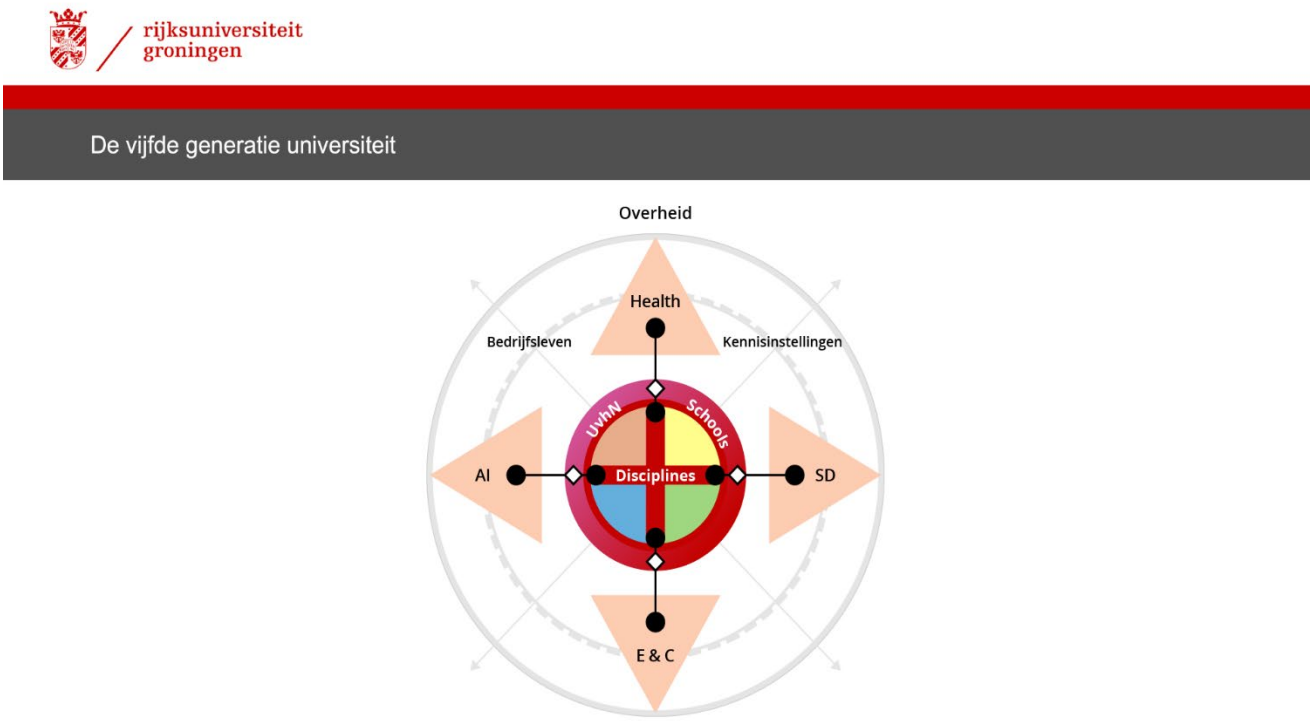

De RUG ontwikkelt zich de komende jaren tot een vijfde generatie universiteit. Ronald Berger behandelt er vier. Bij de eerste generatie wordt de Universiteit van Bologna genoemd. Het draaide vooral om onderwijs.
De tweede generatie had betrekking op de combinatie onderwijs en onderzoek. De Humboldt universiteit is het voorbeeld.
De derde generatie is een universiteit met sterke relaties met de industrie. Het MIT Boston/ Cambridge wordt genoemd.
De vierde generatie universiteiten is een netwerkuniversiteit met sterke relaties met het bedrijfsleven. Het voorbeeld is de Universiteit van Eindhoven.

Wij gaan als vijfde generatie universiteit een stap verder. De vijfde generatie is een netwerk-universiteit die internationaal is, maar met een sterke verankering in de regio. Dat is de Universiteit van het Noorden (UvhN), waarin de RUG samenwerkt met de hogescholen NHL-Stenden, Van Hall Larenstein en de Hanze, het UMCG en met het middelbaar beroepsonderwijs in de drie Noordelijke provincies.
De studenten zijn natuurlijk verschillend en fusies zijn niet nodig, maar er kan binnen dit netwerk beter worden samengewerkt.

Binnen de maincampus van de RUG blijven de kerntaken: onderzoek, onderwijs en impact. Fundamenteel onderzoek is van onschatbare waarde. Daarnaast stimuleren wij interdisciplinair en toepassingsgericht onderzoek en onderwijs. En wij werken samen met het bedrijfsleven en publieke organisaties om maatschappelijke uitdagingen aan te pakken. Daar hebben wij er vier van gedefinieerd: energie, gezondheid, digitalisering en kunstmatige intelligentie en duurzaamheid.

De RUG wordt gekenmerkt door drie sterke clusters: het Science en Engineering cluster, het Medische cluster en het SSH-cluster. Het kenmerkende van de vijfde generatie universiteit is de intensieve samenwerking tussen deze drie clusters. Daarvoor zal ook de governance van de universiteit het komende jaar worden aangepast.

De RUG stimuleert nevenvestigingen in de regio zoals de Campus Friesland in Leeuwarden/Drachten, de Greenwise Campus in Emmen en recent de Veiligheidscampus in Assen. Daar ontwikkelen wij doorlopende leerlijnen en proberen wij de drempels voor doorstroming weg te halen.
Daarnaast vestigen wij steeds meer hybride vakgroepen in de regio waarin hoogleraren, lectoren en practoren samenwerken. Wij brengen in de Universiteit van het Noorden alle TRL-niveaus bij elkaar.

Daarnaast ontwikkelen wij in de stad Groningen de Zernike Campus verder en de Healthy Aging Campus. Dit wordt mede gestimuleerd door het regionale Nij Begun programma onder leiding van Jakob Klompien.

Het model van Groningen en de Universiteit van het Noorden kan zonder veel problemen worden opgenomen in het regeerakkoord. Ik zie in het land diverse clusters van universiteiten ontstaan, die op dezelfde manier werken of kunnen werken. Daarmee doorbreken wij het klassieke en naar mijn mening gedateerde binaire stelsel.

In Zuid-Holland kennen wij de LDE-samenwerking.
In het Zuiden kunnen Tilburg, Eindhoven, Nijmegen en Maastricht meer samenwerken.
In Amsterdam is het mogelijk om de Vrije Universiteit en de UvA meer op elkaar te betrekken. Een mislukte fusie hoeft geen afstel te zijn. Utrecht, Wageningen en Eindhoven werken ook al meer samen. En met een beetje fantasie hoort Twente ook bij het Noorden.

Deze regionale ontwikkelingen zouden ook moeten leiden tot veranderingen op landelijk niveau: bij de Universiteiten Nederland. Universiteiten van Nederland kan ook - enkelvoud – Universiteit van Nederland worden. Dat wordt dan een kleine "lean and mean"- toporganisatie, met vier of vijf regionale clusters van universiteiten daaronder.

Een dergelijk zelfregie-orgaan kan een nadere profilering voor elkaar krijgen en zorg dragen voor een betere aansluiting van de studenten op de arbeidsmarkt. Dit is ook de manier om tot de stabiliteits-bekostiging te komen.

Uitgangspunt moet blijven dat studenten ergens in Nederland een vak moeten kunnen studeren, maar dat wij per regionaal cluster tot een scherpere profilering komen.

We kunnen daardoor vaststellen waar wij bepaalde vakken overeind houden en voorkomen daarmee dat wij overal -zeer inefficiënt- kleine vakken aan alle universiteiten aanbieden. Maar we kunnen een kleine discipline op landelijk niveau wel behouden.

We kunnen ook quota afspreken hoeveel studenten wij per vakgebied gebied nodig hebben. Dan kunnen wij tevens vaststellen hoeveel internationale studenten wij jaarlijks toelaten.

Elk jaar kunnen wij op basis van de referentieramingen van het ministerie van Financiën vaststellen hoeveel studenten wij kunnen toelaten (nationaal en internationaal) en hoeveel budget daarvoor is.

Als wij ook hier het t-2 mechanisme op loslaten (het werkt met een vertraging van twee jaar) dan kunnen wij bij dalende studentenaantallen, waar wij demografisch rekening mee moeten houden, het jaarlijkse budgettaire overschot gebruiken om de aanpassingen in de organisaties mogelijk te maken.

Mijn conclusie is dat 'global' en 'local' elkaar moeten versterken om de legitimiteit van de universiteit te verhogen. Daarvoor is een lange termijnvisie nodig. Die heeft de RUG gevonden in het concept van de vijfde generatie universiteit.

Die ontwikkeling van de universiteit als netwerkorganisatie die samenwerkt met hogescholen en middelbaar beroepsonderwijs en met bedrijven kan overal plaatsvinden en kan zonder moeite in het regeerprogramma van het volgende kabinet worden opgenomen.

Prof. dr. Jouke de Vries is voorzitter van het College van Bestuur van de Rijksuniversiteit Groningen en hoogleraar Bestuurskunde.